



Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Samen bouwen aan een gezonde leefomgeving

Zo lukt het **wél** om **financiering** te vinden



Inhoud



Succesfactor 1
Zoek naar gezamenlijke doelen

5



Succesfactor 2
Benut financiële kansen

7



Succesfactor 3
Organiseer kracht en energie

8



Succesfactor 4
Houd de beweging gaande

10

Hoe combineer je financiële stromen slim bij het werken aan een gezonde leefomgeving?

Een gezonde leefomgeving beschermt de gezondheid van inwoners, stimuleert gezond gedrag en is aantrekkelijk en prettig om in te wonen en te werken. Het creëren van een gezonde leefomgeving vraagt om samenwerking over grenzen heen. Zowel tussen organisaties als tussen verschillende beleidsdomeinen.

Het slim combineren van financiële stromen en middelen kan hierbij helpen. In de praktijk blijkt dat niet zo makkelijk. Versnipperde budgetten en tijdelijke subsidies brengen obstakels met zich mee. Ze remmen ambities en maken het lastig om vaart te maken met plannen waarmee gezondheid een stevige rol krijgt.

In deze brochure nemen we je daarom mee in de belangrijkste succesfactoren voor een gezamenlijke aanpak voor het combineren van financiële stromen. Deze succesfactoren zijn gebaseerd op inzichten uit veertien gesprekken met gemeenten, provincies, woningcorporaties en andere betrokkenen.

Welke elementen zijn essentieel om van samenwerking een succes te maken en hoe zorgen we dat middelen elkaar versterken in plaats van tegenwerken? De factoren zijn overzichtelijk ingedeeld in vier categorieën, waarmee jij meteen aan de slag kunt.





Grensverleggend samenwerken: van ruimtegebrek naar waardevolle gebiedsontwikkeling

“Ons project laat zien dat het kan: een ruimteprobleem veranderen in een waardevolle kans voor gebiedsontwikkeling”, stelt Marie-Louise. “Ede wilde een onderdeel van de ecologische hoofdstructuur aanleggen. Veenendaal wilde van de nieuwe wijk Veenendaal-Oost een veilige en aantrekkelijke woonomgeving maken. In de [Groene Grens](#) kwamen deze ambities perfect samen.”



Scan de QR-code om hier meer over te lezen.

1. Zoek naar gezamenlijke doelen

Kijk over de grenzen van je eigen organisatie heen en zoek externe partners die jouw doelen delen

Veel thema's raken niet alleen jouw organisatie, maar ook andere partijen. Daarom is het slim om buiten je eigen team, afdeling of organisatie ook naar samenwerkingspartners te zoeken. Zo hebben woningcorporaties bijvoorbeeld ook buurtcoaches en duurzaamheidsexperts. Dit biedt kansen voor gezamenlijke aanpak, financiering en een bredere aanpak.

In Breda werken de drie grootste woningcorporaties, de gemeente Breda en de Gezamenlijke Huurderskoepel samen in de Initiatiefgroep Klimaatadaptatie en Biodiversiteit (IKAB). Eén woningcorporatie was bezig met plannen voor de energietransitie in de wijk Linie-Zuid en de gemeente wilde straten en pleinen in de buurt vergroenen. Ze vonden een gemeenschappelijk doel: het transformeren van Linie-Zuid naar een biodiverse en klimaatbestendige wijk. Niet alleen in de openbare ruimte, maar ook op het terrein van de corporaties en in de tuinen van de huurwoningen. Bewoners dachten actief mee en staken de handen uit de mouwen. Ze kunnen elkaar nu ontmoeten bij de nieuw aangelegde 'tuin van de toekomst'. Hier is onder andere een moestuin aanwezig. Dankzij een Europese subsidie werd er nog meer mogelijk.

Koppel financieringsstromen: verbind groen en sociaal met onderhoud

Zoek ook naar financiering buiten je eigen afdeling of speelveld en maak creatieve koppelingen. Door krachten te bundelen, kun je slimme keuzes maken. Stel bijvoorbeeld een opgaveteam samen met professionals uit verschillende disciplines en betrek ook de wijkmanager, de teamleider openbare ruimte en riolering en woningcoöperaties. Als je de straat moet openbreken om riolering aan te leggen, kun je meteen kijken naar kansen voor groen, wadi's of speelplekken. Het voordeel is dat er voor bestaande projecten vaak al geld is gereserveerd. Het klinkt logisch om deze koppelingen te maken, maar dit gebeurt in de praktijk vaak niet.

De provincie Utrecht vond zo'n mooie koppelkans. De afdeling mobiliteit kwam bij de aanleg van fietspaden rond de IJsselwetering geld te kort. Het samenwerkingsprogramma Groen Groeit Mee sprong bij, op voorwaarde dat er ook een extra wandelpad werd aangelegd, waardoor de bereikbaarheid van groen verder werd verbeterd.

Ambtenaar van een gemeente: *'Ik heb het gevoel dat het combineren van financiële stromen op lokaal niveau niet altijd moeilijk hoeft te zijn: waar een wil is, is een weg. Focus scherp op wat je wilt bereiken. Een goed plan ontsluit ook budgetten: je ziet dingen groeien en ontstaan. Zoek naar bestaande interventies en kijk wat je daar makkelijk aan kan koppelen.'*



'Ik heb het gevoel dat het combineren van financiële stromen op lokaal niveau niet altijd moeilijk hoeft te zijn: waar een wil is, is een weg.'



Dordtse wijk Staart-Oost heeft een droom

De rand van de wijk is heel groen. Maar het binnengebied is vrij versteend en in de zomer warm. Ook liggen voorzieningen verder weg. Hoe maak je hiervan een gezond en groen werk- en woongebied? Met de [Groene Cirkel-aanpak](#) van de provincie Zuid-Holland wil de gemeente met de inwoners en lokale organisaties deze droom werkelijkheid maken. Door muren tussen domeinen te doorbreken en financiering slim te verbinden. Annemarie Lammers, senior beleidsadviseur, vertelt meer over deze Groene Cirkel-aanpak.



Scan de QR-code om hier meer over te lezen.

2. Benut financiële kansen

Maak slim gebruik van subsidies

Tijdelijke financiering in de vorm van subsidies kan een vliegwiel zijn voor projecten. Het brengt mensen samen en maakt geld 'los' uit andere potjes. Subsidies zijn vaak maar kort beschikbaar en creëren urgentie. Er is ook vaak meer mogelijk dan je denkt. Zo zijn er bijvoorbeeld bij [ZonMw](#) of de provincies veel subsidies om de leefomgeving gezonder te maken. Daar kun je gebruik van maken. Ook zijn er binnen de Europese Unie veel interessante subsidiemogelijkheden.

Wel zijn er véél subsidies. Daarom stelde de gemeente Dordrecht een financieel medewerker aan die zich daarin specialiseerde. Dat bleek heel handig. Want zo'n subsidie aanvragen is een tijdrovend en complex proces, zeker als het om EU-subsidies gaat. En als je eenmaal in de 'vaste pool' zit, word je ook vaker benaderd om aanspraak te maken op subsidies.



Maak kosten en baten inzichtelijk

Maak duidelijk wie de kosten draagt én wie profiteert. Blijf benadrukken wat het meenemen van gezondheid oplevert. Er zijn [verschillende afwegingsmethoden](#) om dit inzichtelijker te maken. Wat levert de aanleg van groen op voor de gezondheid van mensen, het woongenot en de waarde van huizen en waar biedt groen de meeste kansen? Maar vergeet niet: cijfers vertellen slechts een deel van het verhaal. Combineer ze met krachtige voorbeelden en persoonlijke verhalen die laten zien wat groen oplevert voor de gezondheid.

De ontmoetingsplek Broerderij in Nijmegen heeft dit bijvoorbeeld gedaan door samen met de vijf andere wijkondernemingen een sterk verhaal neer te zetten bij de gemeente: "We hebben er bewust voor gekozen om geen middel zoals een Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA) te gebruiken, omdat kwantificeren soms ook het doel voorbijschiet. Het verschilt per situatie. In ons geval hebben we door middel van fondsen en provinciale leefbaarheids gelden een sterke samenwerking kunnen opbouwen met andere wijkondernemingen. Hierdoor hadden we iets om te laten zien. Verhalen zijn ook bewijs!"

Richt een fonds op of laat partijen die profiteren van gebiedsverbetering bijdragen aan financiering

Een fonds gezonde leefomgeving, of gespecificeerd op een thema zoals groen, kan helpen bij investeringen in het openbaar gebied. Hier kunnen verschillende partners aan meebetalen die belang hebben bij een gezonde leefomgeving. Bijvoorbeeld projectontwikkelaars financieel laten bijdragen aan de leefbaarheid door een gebiedscoöperatie op te richten.

Een mooi voorbeeld van zo'n gebiedscoöperatie waarin bedrijven, bewoners en vastgoedpartijen samenwerken, is Club Rhijnhuizen in Nieuwegein. Dankzij een vast percentage van de gebiedsbijdrage van projectontwikkelaars kon een stabiele inkomensstroom voor Club Rhijnhuizen worden gegarandeerd. Het geld wordt gebruikt voor activiteiten voor wijkbewoners, wijkbijeenkomsten en het verbeteren van de groenkwaliteit en duurzaamheid.

3. Organiseer kracht en energie

Kijk of je in aanbestedingen en verordeningen gezondheid mee kunt nemen

Soms kun je het beschermen of bevorderen van gezondheid als eis of uitgangspunt meenemen in bijvoorbeeld verordeningen en aanbestedingen. Dan moeten ontwikkelaars hier verplicht rekening mee houden. Nu valt de aanleg van meer planten en bomen op het laatst regelmatig weg. Vaak is het budget op door bijvoorbeeld hogere bouwkosten. Als er dan geen harde eis is voor oplevering inclusief 'groen', wordt dit snel achterwege gelaten. Bij het opnemen van specifieke eisen in eerdere procedures kunnen gezondheidseisen niet meer op het laatste moment worden afgeschoten.

De provincie Utrecht heeft de aanleg van bomen en planten in relatie tot de bouw van woningen in uitleglocaties in een verordening opgenomen. Hoewel er geen sprake is van een 'harde eis' wordt daardoor bij de bouw van nieuwe huizen de aanleg van groen wel meegenomen als onderdeel van de planontwikkeling.



Een sterke aanjager met lef en visie opent deuren naar financiële kansen

Financiële kansen benutten? Dat vraagt een aanjager met lef en visie. Iemand die zich niet laat beperken door bestaande structuren, maar over grenzen heen durft te kijken én te handelen. Die financiële kansen ziet waar anderen die niet zien en verrassende en strategische verbindingen weet te leggen tussen uiteenlopende financieringsstromen. En mensen meeneemt in een gezamenlijke en innovatieve aanpak. Zo'n aanjager is onmisbaar als je echt impact wilt maken.

In Groningen zijn bij de ontwikkeling van het nieuwe stadsdeel de Suikerzijde twee aandeelhouders vanuit de gemeente aangewezen: twee directeuren vanuit het fysiek én het sociaal domein. De keuze om de twee domeinen vanaf het begin te betrekken, zorgt ervoor dat de visies vanuit beide perspectieven vanaf het begin worden meegenomen. In het project Suikerzijde staat gewoon doen en lef durven tonen centraal, ook als het gaat om andere financieringsvormen. Zo wordt er vanuit het sociaal domein bijgedragen aan een buurthost die preventief werkt en signaleert.

Zet het sociaal domein in om geld beter in te zetten

Het sociaal domein heeft (vaak) minder financiële middelen dan het fysieke domein voor het thema gezonde leefomgeving. Laat het sociaal domein daarom waardevol bijdragen op andere manieren. Uit verschillende voorbeelden blijkt dat het kansrijk is om wijkprofessionals in te zetten, die de bewoners en buurten enorm goed kennen. Zo kun je achterhalen waar behoefte aan is in de leefomgeving op het gebied van gezondheid en dus ook waar echt geld voor nodig is.

Zo is een intensief participatietraject de basis geweest van de transformatie in Tilburg Noord. Het plan omvat de bouw van vijfduizend woningen, betere voorzieningen, meer groen en aandacht voor veiligheid. Samen met bewoners, de gemeente, woningcorporaties en andere wijkpartners zijn aan het begin de behoeften in kaart gebracht. Zo wordt de kracht van de wijk benut. Maar ook wordt er vroeg in het proces duidelijk wat er nodig is in de wijk en dus ook waar de mogelijke financieringskansen liggen.



‘Ons project laat zien dat een gebiedscoöperatie een effectieve en duurzame strategie is voor complexe gebiedsontwikkelingen.’

Geen geld, geen grond en toch een kantoor-gebied transformeren tot woon- en werkgebied

Een kantoorgebied veranderen in een aantrekkelijk woon- en werkgebied is al een flinke opgave. Maar het hielp niet mee dat de gemeente Nieuwegein bijna geen grond in het gebied had. Ook waren de financieringsmogelijkheden beperkt. De gemeente en de provincie Utrecht besloten samen een opdracht te geven voor [één jaar gebiedsmanagement](#). Daarna moest er een organisatie zijn die zichzelf kon bedruipen.

Wil je meer lezen over hoe het is gelukt Rijnhuizen te transformeren en er een verdienmodel in te vinden? Scan de QR-code.



4. Houd de beweging gaande

Houd zicht op meerjarenonderhoudsplannen en geplande renovaties

Zorg dat je zicht houdt op toekomstige plannen (op wijk-niveau) en de planning daarvan. Voor meerjarenonderhoudsplannen en andere geplande renovaties worden jaarlijks grote budgetten ingezet. Hier zijn vaak meer mogelijkheden dan je zou denken.

Zo koppelde Zwolle het vergroenen van parkeerplaatsen aan verschillende financiële middelen: budget voor beheer en onderhoud, voor klimaatadaptatie en voor groen van de wijk Assendorp. Ook wordt actief ingezet op het aanleggen en adopteren van het groen door bewoners zelf waardoor er meer wordt bereikt met dezelfde middelen. Ambtenaar uit gemeente: “Het lijkt erop dat wanneer er geld beschikbaar is, zoals bij vervanging van parkeerplekken, het relatief makkelijker is om extra potjes bij elkaar te verzamelen. De urgentie dat het nu moet gebeuren, helpt daarbij.”



Maak gebruik van de kracht van inwoners

Een probleem waar veel gemeenten tegenaan lopen, is dat er wel geld is gereserveerd voor de aanleg van groen, maar niet voor het onderhoud. Betrek inwoners en benut hun kennis en ideeën. Een mooie kans is het uitdaagrecht: inwoners kunnen hun gemeente uitdagen een taak over te nemen als ze denken dat ze het beter, slimmer, leuker of goedkoper kunnen doen. Vanaf 1 januari 2027 moeten gemeenten een participatieverordening hebben voor het uitdaagrecht.

Neem de Tuinbrigade in Nijmegen, een samenwerking tussen de sociale wijkonderneming, de Broerderij, woningcorporaties, de gemeente Nijmegen en welzijn- en zorgorganisaties. Vrijwilligers onderhouden het buurtgroen en tuinen in de wijk. In de creatieve en groene broedplaats HEEM in de nieuwe wijk NDW21 experimenteerden ze, vanuit de geleerde lessen binnen de samenwerking, met het laten beheren van het groen door bewoners. “Als bewoners openbaar groen in beheer nemen, kan dat kansrijk zijn. Maar dan moet er wel vertrouwen vanuit de gemeente in samenwerkingspartners zijn, want het heeft tijd nodig om te groeien. En je hebt een tussenpersoon nodig die de relaties onderhoudt.”

‘Het lijkt erop dat wanneer er geld beschikbaar is, zoals bij vervanging van parkeerplekken, het relatief makkelijker is om extra potjes bij elkaar te verzamelen.’



Wil je meer doen met gezonde leefomgeving en het stimuleren van een gezonde leefstijl? Ga naar gezondeleefomgeving.nl en loketgezondleven.nl voor meer handvatten en praktijkverhalen.

Dit is een uitgave van:

**Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu**

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

Mei 2025

De zorg voor morgen
begint vandaag